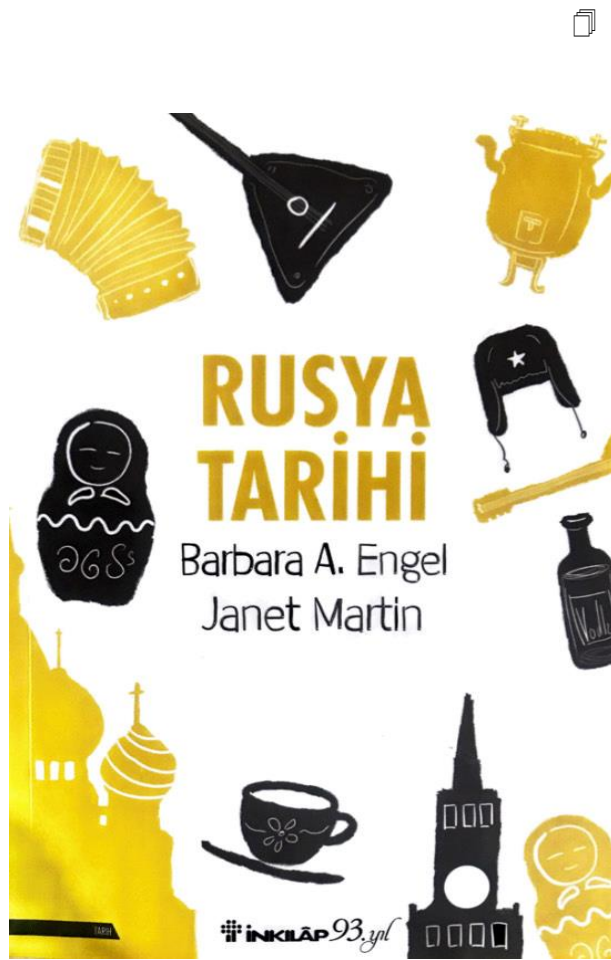

**Engel, B. A., Martin, J. (2020). *Rusya Tarihi* (F. Şahin, Çev.) İstanbul:
İnkılâp Kitabevi. 176 s., ISBN: 978-975-10-3549-3**

Çağatay BENHÜR*

Barbara Alpern Engel ve Janet Martin'in Oxford University Press tarafından 2015 yılında yayınlanmış olan *Russia in World History* başlıklı eseri, Feyyaz Şahin tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve yayınlanmıştır. Her iki yazarın da Rusya tarihi üzerine çok sayıda çalışması bulunmaktadır.

Türkler ve Doğu Slavları sınır haline geldikleri andan itibaren 20. yüzyıla kadar birçok kez savaşmışlardır. Şüphesiz ki her iki millet de başka hiçbir komşusuyla bu kadar karşı karşıya gelmemiştir. Türkiye'de yapılan Rusya tarihi çalışmaları, hem her iki milletin karşılıklı ilişkileri hem de Rusların tarih sahnesinde oynadıkları rol dolayısıyla oldukça önemlidir.

Engel ve Martin'in yayınlamış oldukları eser; Editörün Önsözü, Önsöz, Tarih ve İsimler Üzerine Bir Not ve Rusların tarih sahnesine çıkmasından günümüz Rusya'sına kadar bir süreci

kapsayan 8 bölümden oluşmaktadır. Eserin sonunda ise Kronoloji, Notlar, İleri Okumalar, Web Siteleri, Teşekkür ve Dizin bölümleri bulunmaktadır.

Editör kaleme almış olduğu *Editörün Önsözü* bölümünde; *Yeni Oxford Dünya Tarihi* dizisinin Batı Avrupa ve Birleşik Devletler orijinli tarih anlayışını değiştirdiğine, bu dizi ile birlikte

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. cbenhur@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-0962-9038>.

Gönderim Tarihi: 06.03.2020
Kabul Tarihi: 31.03.2020

dünya tarihinin, diğer ülkeler ve kültürleri dikkate alarak benzerlikler ve etkileşimler bağlamında ele alınmaya başlandığına vurgu yapmıştır. Önsöz bölümünde ise yazarlar yazmış oldukları eser ile; *bir dizi Rus devletinde yaşamış olan halkların sert çevresel koşullarda zorluklara göğüs gererek hayatta kalma çabaları, toplumsal ve politik örgütlenme süreçleri, topraklarını genişletip savunma girişimleri, işgal ve siyasi çöküş dönemlerinden sonra güçlerini geri kazanıp yeniden yapılanma çabalarını* (s.11) aktardıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca jeopolitik ve etnik kökenler bağlamında Rusya tarihinin önemine değinmişlerdir. Eserin başlangıç bölümünde yer alan *Tarihler ve İsimler Üzerine Bir Not* başlıklı bölümde ise Rusya'nın kullanmış olduğu takvim hakkında bilgi aktarırken, isimler konusunda da okuyucuya tanıdık gelen formatın kullanıldığını diğer bazı isimlerin ise Kiril alfabesinin Latin alfabesine dönüştürülmesi şeklinde verildiğini belirtmişlerdir.

Eserin *Rusya'nın Oluşumu Slavlar, Vikingler ve Bizans* başlıklı birinci bölümünde, Kiev Knezliği hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre modern Rusya'nın ilk nüvesini oluşturan Kiev Knezliği hakkında yazarlar; nüfusu Slav, Fin ve Baltık kabilelerinin oluşturduğunu, yönetici kadronun Viking soyundan geldiğini ve halkın inancının ise Bizans'tan alındığını aktarmışlardır. Bölüm içerisinde Kiev Knezliği'nin oluşum sürecinde steplerde Türk kavimleriyle olan mücadelelerinden bahsedilmiştir. Bu dönemde idari teşekkülünü oluşturan Kiev Knezliği'nin Hristiyanlığı resmi din olarak benimsemesindeki süreç de bölüm içerisinde okuyucuya aktarılmıştır. Bölümün ilerleyen sayfalarında ise Knezliğin zayıflaması ve yıkılma süreci de anlatılmıştır.

Kronolojik bir şekilde ilerleyen eserin *Moskova'nın Oluşumu ve Gelişimi (1240-1462)* başlığı altındaki ikinci bölümüne; Rusların yaşadığı coğrafyadaki yeni düşmanları olan Moğollar ve bölgedeki hâkimiyetleri hakkında bilgi verilerek başlanmıştır. Daha sonra ise Kuzey Rus bölgesinde ileri bir karakol konumunda olan Moskova'nın imarı ile siyasi ve sosyal yaşamdaki gelişmeler hakkında bilgiler okuyucu ile paylaşılmıştır.

Kitabın *Moskova Geç Rurikler ve Erken Romanovlar (1452-1689)* başlıklı üçüncü bölümüne, özellikle 15. yüzyılın ilk yarısında yaşanan bazı gelişmeler neticesinde siyasi gücünü artıran Moskova'da gerçekleşen batı etkili imar faaliyetleri hakkında bilgi verilerek başlanmış, akabinde ise dönem içerisinde yaşanan askeri ve siyasi gelişmelerden bahsedilmiştir. Yazarlar, kilise ile prensler ve sonrasında çarların ilişkisine değinirken, halk tarafından hükümdarın ülkeyi yönetme yetkisini doğrudan tanrıdan aldığına dair inanışın yaygın olduğuna vurgu yapmışlardır. Daha sonra ise ülke yönetiminin Ruriklerden Romanovlara geçişi ve bununla birlikte yaşanan gelişmeler anlatılmıştır.

Rusya'yı köklü değişimlerin beklediği 18. Yüzyılda Romanov hanedanını belki de tüm Rusya tarihinin en sembolik ismi konumunda bulunan I. Petro temsil etmiştir. Yazarlar bu yüzyılda yaşanan köklü değişiklikleri, I. Petro'nun ve babası Çar Aleksis Mihayloviç'in portreleri üzerinden bir karşılaştırma yaparak kitabın *Petro Devrimi (1689-1725)* başlıklı dördüncü bölümüne başlamışlardır. Bu dönemde, Avrupa'daki gelişmeler ışığında I. Petro'nun öncelikle askeri alanda olmak üzere diğer tüm sahalarda yapmış olduğu yenilikler bölüm içerisinde ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Kitabın, *İmparatorluğun Zaferi (1725-1855)* başlıklı beşinci bölümüne; Rusya'nın 18. Yüzyılın sonunda, Karadeniz'in kuzeyinde kalan toprakların fethi için Osmanlı İmparatorluğu ile yaptığı savaşlar hakkında bilgi verilerek başlanmıştır. Bölümün ilerleyen sayfalarında Petro sonrası dönemde yaşanan iç ve dış siyasi gelişmeler ile sosyal yaşamdaki değişimler hakkında bilgiler okuyucuya aktarılırken, yaşanan gelişmeler ve değişimler hakkında edebi eserlerden de örnekler verilerek dönem konjonktürünün daha da iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Kırım Savaşı'nı 1856 yılında kaybetmesinin ardından Rusya'da her alanda reformlar

yapılmaya başlanmıştır. Çar II. Aleksandr'ın 1856 yılında toprak serflerinin kaldırılması hususunda yapmış olduğu ancak, 1861 yılında hayata geçecek tarihi açıklama ile reformların fitili ateşlenmiş oldu. 19. yüzyılın ikinci yarısı, Rusya'da yaşamın her alanında reformların uygulandığı bir dönem olarak ön plana çıkmıştır. Yapılan reformların yanı sıra toplumdaki devrimci hareketleri de sayfalarına taşıyan yazarlar yine daha önceki bölümde olduğu gibi edebi eserlere atıfta bulunmuşlardır. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında dünyada yaşanan gelişmelerin Rusya'yı nasıl etkilediği, yaşanan iç gelişmeler ve *Kanlı Pazar* olarak adlandırılan 1905 devrimi hakkındaki bilgiler de kitabın *Reform ve Devrim (1855-1905)* başlıklı altıncı bölümünde aktarılmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi 20. yüzyıl Rusya için de büyük umutlarla başlamıştı. Reformlar ve ayaklanmalarla geçen yarım yüzyılın ardından eski gücüne tekrar ulaşmak gibi büyük bir beklenti ile Rusya, Birinci Dünya Savaşı'na girmişti. Ancak bu savaş Rusya için beklenildiği gibi gitmedi. Savaşın getirdiği yüksek maliyetler sonucunda ülkede ekonomik sıkıntılar ve kıtlık görülmeye başladı. Tüm bu gelişmeler neticesinde 1917 yılında Rusya'da iktidar el değiştirmiş, önce geçici hükümet kurulmuş sonrasında ise ünlü Ekim Devrimi ile birlikte yönetim Bolşeviklerin eline geçmiştir. Sovyet Rusya olarak anılmaya başlanan ülkedeki gelişmeler, Stalin'in iktidara gelmesi ve İkinci Dünya Savaşı'nda yaşananlar *Savaşlar ve Devrimler (1905-1945)* başlıklı yedinci bölümde ele alınmıştır.

Kitabın *Soğuk Savaş ve Komünizmin Çöküşü (1945'ten Günümüze)* başlıklı sekizinci ve son bölümünde, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. Savaşın Sovyetler Birliği açısından yıkıcı etkisinden bahsederek bölüme başlayan yazarlar, iki kutuplu dünya düzeni çerçevesinde Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ndeki siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler hakkında da bilgi vermişlerdir. Stalin sonrası dönemi de aynı şekilde ele alan yazarlar, Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri ve değişimleri aktarmışlardır. Gorbaçov döneminde gerçekleştirilen perestroyka ve glasnost gibi iki önemli politikadan ve sonrasında Sovyetler Birliği'nin yıkılmasına giden süreç ve Vladimir Putin'in Rusya Federasyonu Başkanlığı'na seçilmesi gibi bilgiler de bölüm içerisinde okuyucuya aktarılmıştır.

Kitabın sonunda yer alan Kronoloji bölümünde Doğu Slavlarının bölgeye ilk göçlerinden başlanarak Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve Putin'in Rusya Federasyonu'nun başına geçmesine kadar olan süreç bir bütün halinde kısa açıklamalarıyla verilmiştir. Eser Rusya tarihini sadece siyasi gelişmeler bağlamında ele almamış aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerden de geniş bir şekilde bahsetmiştir. Engel ve Martin'in yazmış oldukları eser, Ortaçağ'dan günümüze kadar geniş bir dönemi kapsayan Rusya tarihi çalışmalarını içerisinde kısa bir özet niteliğinde olması ve olayları sadece siyasi açıdan değil birçok perspektiften ele almaları açısından alana önemli bir katkı sağlamaktadır.